

8024 J
aw

R A D A W O J E N N A. ADJUTANTURA GENERALNA Kórnik, dnia.....lipca 1921 r.
Gen.Por.SKIERSKI. NACZELNEGO WODZA

L. dz. 8024 J
Wpłynęło dn. 17. VIII 1921 roku

Wyszło dn. 1. IX 1921 roku
Załączników
Referat o uzbrojeniu A.P.W. sprzęt artyleryjski.

W zamiarze dostosowania planu ilościowego i jakościowego uzbrojenia artylerji do planu ogólnego organizacji armji i jej stanu, do wymagań, jakie e stawia temu rodzajowi broni współczesny poziom sztuki wojennej i do sytuacji naszej pod względem ekonomicznym, podzieliłem referat na trzy rozdziały, z których w pierwszym przytaczam ogólne uwagi mogące mieć znaczenie przeważnie na przyszłość, w drugim podaje plan /z warjantami/, uwzględniający posiadany lub mogący być nabytym na zasadzie konwencji materiał, w III zaś niektóre obliczenia związane z podanymi w rozdziale II rozwiązaniami.

I. Uwagi ogólne.

Wychodząc z założenia organizacji bojowej naszej armji, w której zatrzymano się na systemie trójkowym i na liczbie 30 dyw. piech. i 10 bryg. kawalerji, możemy przedstawić sobie przede wszystkim pożądaną ilość sprzętu artyl. różnych kategorii, jak dla wojsk I linji, tak i dla wojsk II linji z dołączeniem formacji zapasowych i szkół.

a/ Artylerja lekka.

Uważając już za pewnik, że taktyczna, a właściwie strzelnicza jednostka artyleryjska - bateria - powinna odpowiadać taktycznej jednostce piechoty - bataljonowi, dochodzimy do minimalnej cyfry 9 baterji czyli 36 dział na dywizję piechoty. Jest to artylerja dywizyjna.

Jednakże dla wzmocnienia piechoty podczas wykonywania przez nią zadań rozstrzagiacych /jak w ofenzywie tak i w defenzywie/ a może jeszcze więcej dla zmiany całych jednostek zdziesiątkowanych przez walki musi być pewna rezerwa lekkiej artylerji

o organizacji analogicznej z artyl.dyw., która w razie potrzeby mogłaby być dywizji dodana. Rezerwa ta podlegać winna wyższym, aniżeli dywizja dowództwom./korpusem - armji - N.D./.

Jako minimum lekkiej artylerjii będącej w dyspozycji wyższych dowództw licząc 1/3 część dywizyjnej.

Podczas pokoju mogłaby ta artylerja jako czwarty dyon wchodzić w skład pułków artylerji, co jednak obciążać może d-ty pułku.

Stosunek haubic do armat byłby posiadany 2 i 1, gdyż haubice połowa coraz więcej nabiera charakteru głównego działła artylerji lekkiej /siła działania pociska obok łukow.strzału/.

Poniżej przytaczam Ordre de Bataille z uwzględnieniem formacji zapasowych i szkół.

Idealne Ordre de Bataille Artylerji lekkiej A.P. I linii

1/. Artylerja dywizyjna

co stanowi:

na każda dywizja

1 pułk=3 dyon=9 b.=27 dział
zapasowe 1 b.= 4 "

na korpus.

3 pułki=9 d.=27 bat.108 dział
zapasowe 3 " 12 "

na cała armję

270 bat.=1080 dział=720 h.plus 360 arm.

zapasowe 30 " 120 " - 60 " " 60 "

2/. Artylerja lekka do dyspoz.wyższych dowództw.

na korpus.

1 pułk=3 d.=9 b...36 dział
zapasowa 1 b... 4 "

na cała armję

90 b.=360 dz.= 240 h.plus 120 arm.
10 b.= 40 dz.= 20 h.plus 20 arm.

3/. Artylerja szkolna.

na korpus

4 dyon...48 dział

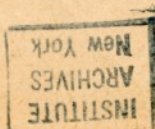
na cała armję

12 b.=48 dz. = 32 h. plus 16 arm.

.....
Razem.....412 bat.-1648 dz. = 1072 h. plus 576 arm.

Do tego dochodzi 20% rezerwy 330 dz. = 214 h. " 116 "

sprzętu.
Wszystkich baterji i dział..412 bat.-1978 dz. = 1286 h. plus 692 arm.
razem z rezerwą

531
404

Ordre de Bataille artyl. lekkiej II linii /armji rezerwowej/

Zasadniczo obrachowanie winno się opiewać na tych samych normach. Idealna liczba baterji i dział jednostek rezerwowych / z doliczeniem bat. zapasowych i 20% rezerwy sprzętu / wyrazi się cyfra 400 baterji przy 1920 działach / 1280 haubic i 640 armat/.

Jest to cyfra o której zaledwie marzyć możemy. Na razie proponowane 4-e dyony mogą odgrywać rolę zawiązku artylerji rezerwowej normalnego typu. Zresztą artylerja dla formacji rezerwowych stawać się będzie aktualna dopiero z chwilą, kiedy formacja rezerwowych jednostek piechoty będzie możliwa.

b/. Artylerja polowa ciężka.

Wobec doświadczeń ostatniej wojny, jest dość trudno wyrzec się myśli, mając na uwadze konieczność współdziałania ciężkiej artylerji z piechotą i ćwiczenia się w tem współdziałaniu, ażeby nie miała ona zupełnie wchodzić w skład dyw. piech. Oczywiście rzecz, że musimy dbać o pogotowie w przewidywaniu nie tak mało wartościowego przeciwnika, jakim była armja bolszewicka, albo ukraińska.

Przy obliczaniu ilości ciężkiej artylerji do danej dywizji wychodzę z tego założenia, że 3 działa ciężkie na pułk piech. nie obciążając go, zapewniają dostateczną siłę ognia. Łączenie w pułki uważam za niekorzystne, gdyż z powodu przynależności dyonów do różnych poszczególnych dowództw i, zresztą, na wojnie będzie to połączenie bardzo niestałe. Ogólne zasady podziału artylerji polowej na dywizje i wyższe dowództwa stosują się do ciężkiej artylerji jeszcze w większej mierze, jako do lekkiej. Dowództwa wyższe muszą mieć do dyspozycji jako minimum taką samą ilość tej artylerji, jak dywizje.

Powyższym rozumowaniem odpowiada następujące Ordre de Bataille

Idealne Ordre de Bataille polowej ciężkiej artylerji I linii

1/. Artylerja ciężka dywizyjna.

na każda dywizję.

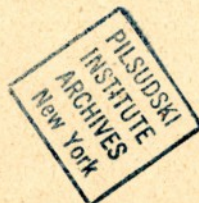
1 dyon...3 bat. = 9 dział

zapasowe 1 " = 3 " "

na korpus.

3 dyony...9 bat. = 27 dział

zapasowe 3 " = 9 " "

na całą armję:

30 dyon...90 bat...270 dział = 180 h.plus 90 arm.

zapasowe 30 " 90 " = 60 h.plus 30 "

2/. Artylerja ciężka wyższych dowództw.

na korpus:

na całą armję:

3 dyony...9 bat. = 27 dział 30 d...90 b...270 dz. = 180 h.plus 90 ar

zapasowe 3 " = 9 " zapas.30 b...90 dz. = 60 h.plus 30 ar

Razem.....60 dyon...240 b...720 dz.=480 h.plus 240 ar

Dla szkół..... 9 b. 27 dz.= 18 h.plus 9 "

20% rezerwy dział..... 149 dz.=100 h.plus 49 "

Czyli razem.....60 dyon.plus 3 szkolne plus 60 zapas.bat
896 dział = 598 h.plus 298 arm.

Ordre de Bataille polowej c.art.II linji

Teoretyczna ilość wyraziłaby się:

60 dyonów plus 60 bat.zapasowych plus 20% sprzętu = 864 dział
= 576 h. plus 288 arm.

c/. Artylerja konna.

Jakkolwiek brygada kawalerji o 3-ch pułkach nie może być co do siły w szyku pieszym przyrównana nawet do pułku piechoty. można przyjąć za zasadę, że brygadzie jazdy powinien być przydany dyon o 3-ch baterjach, wobec wielkiego znaczenia popracia artyleryjskiego, którego wymagać może kawalerja chwilami w walce, nawet więcej od piechoty.

Co do zasadniczego wyposażenia konnej artylerji w haubice, ma to swoje umotywowanie w charakterze obecnych walk, w których kawalerja przy wykonywaniu swych zadań nawet specjalno-kawal. może się natknąć na pozycje, wymagające dla koniecznego zdobycia ich silniejszego ognia artyl. Również armaty dalekonośne w takich ważnych momentach, jak pościg, osłona odwrotu, obejście flanki i t.d. mogłyby odegrać wielką rolę. Należy jednak wzmiankować, że z posród istniejących systemów trudno wybrać haubicę i dalekonośną armatę na tyle lekkie do transportowania, żeby mogły wchodzić organizacyjnie w skład jednostki konnej artylerji.

106

Łączenie artylerji konnej w jednostki wyzsze nizeli dyon, dałoby się zakwestjonować, gdyż rozłączenie ono łączność brygad jazdy z ich artyl. i stwarza pewną niejasność w rozkazodawstwie zwłaszcza w stosunku do D.O.Gen.

Tworzenie dowództw pułków na czas pokoju jest o tyle illuzoryczne, że dowódca pułku będzie miał bardzo mały wpływ na dyony, dzięki ich rozrzuceniu. Może najlepszą formą wyjścia byłoby stworzenie funkcji wyższych oficerów artyl. przy inspektora- tach jazdy, którzyby mieli analogiczny zakres działania w sto- sunku do dyonów konnych, jak insp. jazdy w stosunku do brygad, w czasie wojny zaś obejmowałyby dowództwo artylerji konnej da- nej dywizji.

O ileby się miało tworzyć dywizje kawalerji z 2-oh na- przykład brygad, to musiałoby w swej konsekwencji pociągnąć za sobą zreformowanie 3-dyonowych pułków w 2-oh dyonowe. W obu wy- padkach trudno określić stosunek służbowy jak d-cy dywizji tak i d-cy pułku artyl. konnej do d-cy korpusu czyli Okr.Gen.

W razie przyjęcia organizacji samodzielnych konnych dyonów, ordre de bataille przedstawiliby się następująco:

1 Br. jazdy	2 Brj.	10 Brj.		
1 d. a. k	2 d. a. k	10 d. a. k		
1, 2, 3 bat	4, 5, 6 b	28, 29, 30 b. razem	30 bat	120 dz
1 zap. b.	2 zap. b.	10 x. b	10 "	40 "
		Szkolne	2 "	8 "

Dla 168 dział 20% rezerwy sprzętu - 32 działy, czyli wszystkiego dział 200.

Uwaga: zapasowe baterje mogłyby być jedna na 2 dyony.

d/. Artylerja górska.

Właściwości topograficzne naszego kraju i przyległych terenów granicznych nie zmuszają / chyba za wyjątkiem części południa / do posiadania specjalnych jednostek o odrębnej organi- zacji, zastosowanej do walki w terenach górzystych trudno

534
407

dostępnych. Przeznaczenie odrębnych dywizji do tych terenów wymagałoby zresztą większej ich ilości, co znów niekorzystnie odbiłoby się na ogólnym ordre de bataille w razie użycia tych dywizji na innych odcinkach. Uwzględniając to i przyjmując pod uwagę konieczność jednakże posiadania pewnej części artylerji specjalnej dla dział w górach, można się zadowolnić: 1/. czasowym tylko wyposażeniem dywizyj w górzystych terenach działających w artylerję górska i 2/. dotacją tychże dywizyj zakładami, taborami i narzędziami, specjalnie do służby w górach dostosowanymi.

Ztąd wynika, że artylerja górska stanowić winna specjalną rezerwę Nacz. Dow., które przydziela ją do poszczególnych jednostek piech. lub kawalerji jak podczas wojny według koniecznej potrzeby, tak i w czasie pokoju dla ćwiczeń wspólnych. Na miejscu będzie tu zaznaczyć, że walka w terenach bagnistych i lesistych, których nam nie brak, może być także bardzo ułatwioną przez dodanie dywizjom błotnym i leśnym artylerji górskiej. Wogóle, zresztą, proponowałbym jaknajwiększą ilość tej artylerji, oto z następujących powodów:

Armata górska o większej sile pocisku / 70 - 75 tonometr / może wysunąć się na pierwszy plan przy zastanowieniu się nad sprawą wyboru systemu dla lekkiej artylerji. Dając duży efekt działania pocisku i będąc przytem stosunkowo bardzo lekkim działem / 600 klg. wagi z lawetą i pancierz. /, wozonym czwórka koni albo sposobem jucznym, ma armata ta, posiadając cechy właściwe haubicom, cełne zalety bezpośredniej pomocnicy piechoty, za którą wszędzie przejdzie. Zmartwychwstaje idea artyl. pułkowej, która, ściślej ze swoją piechotą związane, wywiąże się z wielu stawianych artylerji zadań lepiej i pewniej aniżeli dotychczasowa art. lekka dywizyjna. Często się zapomina, że w ostatecznej konkluzji jest siła bojowa artyl. funkcją dwóch argumentów - siły ognia i ruchliwości, dwóch odwiecznych i nie dających się pogodzić przeciwników, i że w tym sporze dotychczasowy system działa polowego nie zajął pozycji zdecydowanej. Armata zaś górska, o której mowa ma dene ku temu, ażeby przyczynić się do odrodzenia w armji wiary w ruchliwość i znaczenie manewru, zanik których właściwie

oznacza i upadek samej sztuki wojowania. Nie przesadza to ba -
najmniej kwestji istnienia dotychczasowej artyl. dywizyjnej, któ-
ra uzbroiłbym wyłącznie w lekkie haubice najnowszego typu / typ
działa, dającego wielką siłę ognia, rozwiązującego na pozycji
najskuteczniejszej zadania strzelnicze wszelkiego rodzaju i dość
szybkostrzelnego przy 12 - 15 wystrzałach na minutę/.

Przypuszczalne ordre de bataille jednostki artyl. Górskiej

- 1/. pułk art. górskiej z 3-ch dyonów, z których każdymi
2 baterje armat i jedną baterję haubic, albo
- 2/. pułk artyl. górskiej z 3-ch dyonów - z których 2 armatnie
i 1 haubiczny, albo
- 3/. samodzielne dyony

Uwaga: we wszystkich trzech przykładach stosunek armat do hau-
bic 2 : 1 ponieważ armaty, przewożone na zwierzętach jucznych
w lepszym stopniu nadają się do transportowania. Przykład 3/.
uwzględnia to, że walka na terenach górzystych wymaga tworzenia
mniejszych grup.

c) Artylerja najcięższa motorowa.

W skład tej artylerji wchodzi armaty dalekonośne o ka -
librze przewyższającym 15 cm. i haubice lub moździerze o kalib-
rze 20 cm. w górę. Ilość tych dział i system stoją w tak ścisłym
związku z czynnikami przemysłowemi i budżetowemi, że trudno jest
ją określić. Warto przypomnieć, że dążenie do bardzo dużych ka-
librów było jednym z zaślepień na zachodzie, które kto wie czy
nie skapitułuje zupełnie nie tylko przed ogniem artyl. lotniczej
ale przede wszystkim przed gromami burz budżetowych w parla-
mentach.

Natomiast bardzo aktualna jest sprawa motoryzacji arty-
lerji polowej wogóle ze względu na wielkie zyski w czasie i
ekonomję sił i skrócenie kolumn marszowych.

1) Artylerja zenitowa.

Nie ulega wątpliwości, że walka z aeroplanami najskuteczniej dokonywa się przez samoloty bojowe. Jednakże żadne z wielkich mocarstw nie zaniedbało szerokiej organizacji specjalnej artyl. zenitowej, z początku i w pierwszym okresie wojny bardzo nikłej. Konstrukcja działa wciąż się udoskonalała i obecnie Francja posiada model 105 m/m arm. o szybkości pocz. strzału 800 - 900 metr., Austria już w r. 1918 posiadała działo o kal. 100 m/m. z szybkością 900 metr.

Ilość tej artylerji była także pokaźna: we Francji liczone pod koniec wojny 64 pułki /plus, minus 1200 armat/, z 9 baterji po 2 armaty każdy.

Potrzebna ilość tych armat normowała się koniecznością posiadania za linią obronną baterji zenitowych w oddaleniu 4 km. jedna od drugiej. Niezależnie od frontowej linii ochrony powietrza przeznaczono baterje /po 3 - 4 / dla ochrony ważnych obiektów kolejowych, balonów na uwięzi, miast i zakładów fabrycznych.

Przewidując i nadal konieczność przygotowania się do wojny o charakterze ostatnią europ. przypominającym i biorąc pod uwagę jedynie tylko zachodni front, musieliśmy pomyśleć o sformowaniu 250 baterji 2-ch dział. dla frontowej ochrony i najmniej 60 bat. dla wewnętrznej. Doliczając do tego baterje szkolne /10/, zapasowe / 35 / i rezerwe sprzętu / 140 dział /, dojdziemy do pokaźnej liczby 850 dział i organizacji 20 - 25 dywizjonów samodzielnych.

2) Artylerja pozycyjna Obozów Warownych i Nadbrzeżnej.

Rodzaj i liczebność uzbrojenia tej kategorii są tak ściśle związane z planem obrony granic państwa, z zadaniami stawianymi w związku z tym obozom warownym, z zasadami budowy umocnień i przepisami walki pozycyjnej, że dopiero po precyzyjnym rozstrzegnięciu tych zagadnień, można wyczerpująco traktować o tej sprawie.

Tymczasem zaś, biorąc pod uwagę, że posiadamy około 230 dział kalibru 120 m/m i 15 cm./fran., ros., włosk., niem., i i unych/, nie będących w użyciu, możemy z tych dział sformować kilkanaście samodzielnych dywizjonów stałych i kilkanaście ruchomych, które stanowić stałą załogę obozów war. mogłyby być, jako rezerwa Nacz. Dow., używane i przez armję w polu /dla ekonomji sił należy dążyć do jaknajwiększego użycia dział nieruchomych/.

II. Plan uzbrojenia artylerji.

Wydałoby się naturalnym, że dążąc do wykorzystania doświadczeń wojny, która była jedynym w swoim rodzaju polem experimentalnym dla artylerji, wybierzemy dla naszej armji działa konstrukcji i systemów najlepszych, powojennych. Niestety nie mając własnego przemysłu wojennego, a przedewszystkiem dobrze wyposażonego skarbu musimy być niewolnikami jeżeli nie przestarzałych do pewnego stopnia, to dożywających swój wiek systemów i w każdym razie wielu egzemplarzy tychże już przemęczonych i zużytych. Wprawdzie mamy kredyt 400.000.000 franków, ale zdaje mi się, że jesteśmy skrupowani niektórymi warunkami umowy, tyczącej się tego kredytu, co ujemnie wpływa na zupełną swobodę działania.

Powzięcie przez Radę Wojenną uchwały nie zakupowania broni ręcznej i maszynowej francuskiej pozwala na lepsze wykorzystanie kredytu w kierunku jaknajprędzszego zrealizowania przynajmniej w pewnej części przebrojenia artylerji i zaopatrzenia ją w komplet amunicji.

Rozpatruję tedy naprzód program ministerjalny, poczem podaję projekt program ten modyfikujący dla wykalkulowania pewnej ilości rezerwy Nacz. Dow.

a/. Plan ministerjalny uzbrojenia lekkiej i cięż. artyl. polowe:

Program organizacyjny artyl. opracowany przez M.S. Wojsk. przewiduje na dywizję piechoty: 6 baterji 75 m/m. francuskiej, 3 baterje

10 cm.haubic Skody, 1 bat.105 m/m arm.ciężkich fr.i 2 baterje haubic ciężk.155 m/m fr.Pozatem 30 baterji zapasowych art.lekkiej i 30 bat.art.ciężkiej.Wreszcie baterje szkół centralnych i rezerwę sprzętu / 20% /. Ilość baterji i sprzętu uwidacznia się z następującej tablicy

1/.wojska linjowe:	arm.75	haubic 10 cm.	arm.105	
na 30 dyw.piech.180 bat.75 m/m...	720			
		90 bat.10cm.haub.....	360	
		30 bat.105 m/m ciężk.....		120
				<u>haubic 155</u>
		60 bat.155 m/m c.....	240	
2/. Kadry.	arm.75 m.	haub.10 m.	arm.105	haub.155
30 bat.zap.art.lek.	60	60		
30 bat.zap.ciężk.			60	60
3 centr.szkoly artyl.	36	12	12	20
R a z e m	816	432	192	320
3/.Rezerwa sprzętu /20%/162		86	38	64
Ogółem potrzebne	978 arm.75	518 h.10cm-230 ar.	384 h.155	
Pokrycie	781	173	64	201
Brakuje	197	345	166	183

Zakupno brakujących dzieł i amunicji przedstawia sumę podaną poniżej.Wszystkie działa i amunicja francuskie mogą być zamówione u Rządu francuskiego na rachunek kredytu 400 m.fr.Ceny są wyliczone według danych,otrzymanych z M.S.Wojsk.

Natomiast,10 cm.haubice i amunicja do nich,fabrykowane u Skody,nie mogą wchodzić na rachunek kredytu fr.,lecz muszą być osobno zamówione i płacone.

Koszt zakupna brakujących 197 arm.75 m/m,166 arm.105 m/m.. i 183 haub.155 m/m stanowi 57.623.000 frs.,koszt zakupna brakującej amunicji dla całego składu artyl.t.j.dla 816 arm.lekkich. 192 arm.ciężkich i 320 haubic ciężkich wyniesie 128.149.842 frs. Na koszta opakowania i transportowania liczyć należy 8%.Razem więc ogólny koszt wyniesie 200.634.669 frs.

Ponieważ, według danych misji francuskiej, jest preliminowane zakupno na krchunek kredytu czołgów /35 milj./, mat. lotniczego /70 milj./, i materiału łączności /10 milj./- razem 115 milionów, zostaje do dyspozycji kredyt około 84.365.000 frs.

Część tej sumy należy odliczyć na zakup materiałów nie wchodzących w zakres artylerji. Natomiast ogólne obliczenie może się zmniejszyć przez zakup / w ramach do 80 milionów / materiałów starych po znacznie niższych cenach. To też obliczam, że pozostaje około 50 milionów. Sumę tę można wyzyskać kupując materiał dla stworzenia rezerwy artylerji. Do sprawy tej powracam poniżej.

Haubice 10 cm. S k o d y .

Jak wyżej wspomniałem, działa te muszą być zamówione i kupione oddzielnie. Suma wyliczona w przybliżeniu / przyrównywając mniej więcej cenę haubic i amunicji do cen francuskich / wynosi: za działa 34.500.000 frs. i za brakującą dla 432 haubic amunicję 97.743.600 frs., razem 132.243.600 franków. Należy się z tem liczyć, że ze względów budżetowych, artylerja ta będzie mogła być uzupełniana bardzo powoli.

b/. Zmodyfikowanie planu ministerjalnego.

Zką stroną projektu M. S. Wojsk jest to, że nie przewiduje on żadnej artylerji do dyspozycji wyższego dowództwa. Jest to, natomiast, tem ważniejsze, że różnorodność naszych terenów wojny będzie wymagała w jednych wypadkach wydatnego zasilenia dywizji, zwłaszcza artylerją ciężką, w innych znowu słabsza artylerja dywizyjna niż jest przewidywana, będzie wystarczająca. Toteż należy dążyć do stworzenia rezerwy artylerji, przedewszystkiem ciężkiej, choćby kosztem zmniejszenia artyl. ciężkiej, przynależnej organizacyjnie do dywizji. Widzę kilka sposobów urzeczywistnienia tego:

Za cenę 50 milionów franków poprzednio wyliczona jako resztę kredytu do dyspozycji, można zakupić dodatkowo jeszcze około 125 dział 155 m/m hb lub 105 m/m arm. z amunicją / cena wypada na oba rodzaje niemal równa/.

Złączenie tych dział w związki organizacyjne i zmiana ordre

de bataille wskutek tego mogą być przeprowadzone następujące:

1/. Stworzywszy z dokupionych dział 4-działowe baterje /105 m/m. albo 155 m/m. lub też mieszane/ przydzielić je dywizjom odebrawszy organizacyjnie przynależny dyon ciężki dyw. do dyspozycji wyższych dowództw.

Ordre de bataille:

Artylerja dywizyjna:

art. lekka: I dyon lekki, II dyon lekki, III dyon lekki /każdy z 2-oh baterji 75 m/m. i 1 - 10 cm., lub 2 dyony armat i 1 - haubic./

art. ciężka: 1 bat. ciężka /mieszane z 2-oh armat-105 i 2-oh haubic 155, anajwłaściwiej tylko z 4 dział 155 /.

Artylerja wyższych dowództw /na dywizje/

Dyon ciężki:

<u>1-a bat. 155</u>	<u>2-a bat. 155</u>	<u>3-a bat. 105</u>
4 działa	4 działa	4 działa.

2/. Poprzednie ordre de bataille może być zmienione przez stworzenie dyonów z 2-oh baterji. Wtedy dywizja dostanie 2 bat. dyon ciężkiej artyl., a drugi takiż dyon przechodzi do rezerwy. Przytem jestem zatem, żeby dywizji nie dawać zupełnie armat 105, które jako wykonywające specjalne zadania zostawiać w rozporządzeniu wyższych dowództw.

3/. Zredukować baterje ciężkie do trzech dział. Baterje takie dawałyby zawsze gwarancję używalności conajmniej dwóch dział. Otrzymalibyśmy wtedy na każdą dywizję w stosunku do projektu M.S. Wojsk. dodatkowo: jedno dział 105 i 2 działa - 155 m/m. to jest na 30 dyw. piech. - 10 bat. 105 m/m. i 20 bat. - 155 m/m. Dodając do tego 40 bat., sformowanych z 125 dział dokupionych dodatkowo, otrzymalibyśmy jako ogólną liczbę rezerwy, nie zmniejszając ilości baterji ciężkich w dywizjach - 70 bat. ciężkich. /stosunek armat do haubic mógłby być jeszcze przedyskutowany/ łączone w 2-oh lub 3-oh bateryjne dyony.

Wtedy ordre de bataille artylerji dywizyjnej pozostaje jak w p.1 z redukcją tylko ilości dział w każdej ciężkiej baterji z 4 do 3.

Sądzę, że powyższe wywody podlegają jeszcze wyczerpującej dyskusji, a podane cyfry zmianom dość znacznym, zależnym od tego na jaką właściwie sumę z kredytu, w związku z redukcją zakupu broni franc. ręcznej, artylerja liczyć może. Należałoby przytem rozważyć, czy nie da się zamiast dokupywania brakujących dział franc. dotychczas używanych systemów, kalkulować o działa najnowsze, stopniowo zamieniając niemi istniejące, które takim sposobem przechodziłyby w miarę napływu nowych do rezerwy Nacz. Dow. lub wojsk II linii.

Projekt Komitetu Uzbrojenia armji - kupna dział franc. dla 4 dyonów, nie omawiany jeszcze w tym referacie, wymaga wydatku /licząc 240 arm. 75 m/m. i 120 haubic - 10 cm. plus amunicję do nich/ 99.068.400 frs., z czego przypada na kredyt francuski 48.783.600.

Artylerja konna.

Plan M.S. Wojsk. przewiduje 3 pułki art. konnej, z 3 dyonów każdy, dyon po 3 baterje, razem 9 dyonów - 27 baterji czynnych i 3 kadry bat. zapasowych. Z tego wynika, że organizacja konnej artyl. o tyle nie odpowiada całości org. kawalerji, że brak jednego dyonu. Artyl. konna przezbrojona już jest, zdaje się, cała w armaty 3 calowe rosyjskie, których mamy spory zapas. Amunicja do nich w liczbie 158.112 pocisków bez mała odpowiada zapasowi, wyliczonemu na zasadzie rozrachunku stosowanego do artyl. lekkiej. Kwestja nabycia lepszego i nowszego systemu dział stoi otwarta. Obecne są za ciężkie i dość już zużyte. Jednakże, w obec ważniejszych potrzeb, nabycia nowego sprzętu dla konnej artyl. może być odłożone. Z swej strony proponuję zastanowić się nad wprowadzeniem dla konnej artyl. dział konno-górskiego.

Artylerja Górska.

Plan M.S. Wojsk. przewiduje tylko jeden pułk artylerji górskiej /2 dyony po 3 bat./razem 6 bat. czynnych i jedną kadrę bat. zapas.

Jest to stanowczo za mało. Proponuję zastanowić się nad

kwestja sformowania większej ilości dyonów samodzielnych, stanowiących rezerwę Nacz. Dow., jak to już w p.d/.rozdziału I mówię, obracając na to część kredytu francuskiego.

Artylerja zenitowa.

Przewidziane planem Min. 5 dyonów po 2 baterje, 10 bat. szkolnych i 5 kadr zapas. stanowią zaledwie zaczątek tej kategorii art. Tymczasem konwencja międzynarodowa zmusza nas do stworzenia większej organizacji artyl. zenitowej, która by już podczas pokoju była godna swego zadania.

Warto zastanowić się, czy zamiast kupować za cenę 50 milionów o których mowa w pkt. b/ działa ciężkie, nie należałoby zakupić pewnej ilości dział zenitowych najnowszych systemów. Zakupno 120 takich dział z potrzebną amunicją nie przekroczyłoby tej sumy.

Artylerja pozycyjna 0. 8.

Oddział I. Szt. M. 3. Wojsk. omawiał sprawę ewntualnego utworzenia 10 dyonów tej artylerji.

Do uwag w p. I /2/ podanych dodam, że w razie użycia kredytu 50 milionów nie na zakupno ciężkiej artyl. dyony 0. 8. składające się z 120 m/m. armat, których mamy 52 sztuki mogłyby uzupełnić brak rezerwy artyl. ciężkiej.

Artylerja wojsk II linii.

Na uzbrojenie jednostek II linii, przy uwzględnieniu projektowanego przebrojenia artyl. lekkiej i ciężkiej I linii, pozostałe z posiadanego przez nas sprzętu artyl. jeszcze przeszło 200 dział typu odpowiadającego lekkiej artyl. i około 100 dział ciężkich. Nie wiem o ile zarządzenia Ministra Wojny, szczegółowo w piśmie za Nr. 25100/Mob. z dnia 9. XII. 1920 r. podane i dotyczące się organizacji 12 dyonów a. p., 6 dyonów a. c. i 3 dyon. A. k. wykonane zostały.

Materiał stanowiący uzbrojenie artyl. II linii jest bardzo różnorodny /przeszło 10 różnych typów/ co stanowi ogromną zawadę jak w szkoleniu tak i zasilaniu go amunicją.

III. Tabele wydatków na zakupno dział i amunicji.

Koszt zrealizowania projektu M.S.Wojsk.

Za działa:

197 arm. 75 m/m. po 70.000 fr.....13790000

166 arm. 105 m/m. po 102.000 fr.....16932000

183 haub 155 m/m. po 147.000 fr.....26901000

za amunicję brakującą do kompl...

dla 816 arm. 75 m/m. po 85 fr.....57086085

licząc po 1440 na działo potrzeba 1175000, pokrywa się 503399, brakuje 671601.

dla 192 arm. 105 m/m. po 203 fr.....39082372

licząc po 1260 na działo potrzeba 241920, pokrywa się 49396, brakuje 192524.

dla 320 haub 155 m/m. po 305 fr.....31981385

licząc po 720 na działo potrzeba 230400, pokrywa 125543, brakuje 104857.

185772842

Dolicza się 8% na różne koszty /przewóz, opakowanie i t.d./

14861827

O g ó l n a s u m a.....200634669

=====

Przypuszczalny koszt zakupna 4 dyonów polowych.

Za działa:

240 arm. 75 m/m.....16800000

amunicja do nich 345600 pocisk..28370000

45170000

8% dodatk.....3613600

razem z francusk. kredytu.....48783600

120 haub. 10 cm. licząc po 100000 frs. 12000000

amunic. do nich 172800 po 200 fr. 34560000

8% dodatk.....3724800

R a z e m50284800

Ogółem koszt 4-ch dyonów.....99068400

=====

ceny przypuszczalne dostosowane do francuskich.

Suma przypadająca na artylerję według obliczeń Mis.Fr.

Dla zakupna arm.....41700000
dodatków.....15100000
R a z e m56800000

Dla zakupna amunicji dla 75 mm.....71210000
Dla zakupna amunicji dla 105 mm..... 50300000
Dla zakupna amunicji dla 155 mm..... 35000000
różne wydatki..... 920000
R a z e m80660000
Ogółem na artylerję.....137460000

Swierński

Generał- Porucznik.